

Kostnadseffektiviteten inom LSS verksamheten i Vetlanda kommun

December 2023

Innehåll

Innehåll	1
Sammanfattning	2
1. Inledning	4
2. Granskningsresultat	6
Bilagor	

Sammanfattning

Deloitte AB har av de förtroendevalda revisorerna i Vetlanda kommun fått uppdraget att genomföra en granskning avseende kommunens styrning och ledning av LSS verksamheten.

Revisionsfråga

Har vård- och omsorgsnämnden säkerställt att LSS-verksamheten bedrivs på ett kostnadseffektivt sätt och med tillräcklig intern kontroll (inkl. inrapportering av LSS-insatser och kostnader)?

Svar på revisionsfråga

Vår sammanfattande bedömning är att vård- och omsorgsnämnden **till stor del** säkerställt att LSS-verksamheten bedrivs på ett kostnadseffektivt sätt och med tillräcklig internkontroll.

Iakttagelser

- Vård- och omsorgsnämnden (VON) har definierat LSS-verksamhetens mål i linje med KF:s mål och utarbetat en strategisk plan fram till 2025 för att leda verksamhetens utveckling.
- LSS-kostnaderna ökade från 197 miljoner kronor 2019 till 206 miljoner 2022. 2023 års budget är ca 1 % högre än 2022, med ett förväntat budgetunderskott på 4,9 miljoner.
- Vetlanda kommuns LSS-verksamhet uppvisar högre per capita-kostnader jämfört med riksgenomsnittet och liknande kommuner. Trots en positiv avvikelse i nettokostnaden, har denna avvikelse minskat över tid.
- Vård- och omsorgsnämnden har hanterat ett ökat lokalbehov inom LSS-verksamheten genom att hyra externa lokaler, vilket har lett till högre kostnader. Nämnden ansvarar till viss del för både hyra och eventuellt underhåll av dessa externa lokaler, enligt upprättat kontrakt.
- En central faktor för merkostnader inom LSS-verksamheten är problematiken kring lokalförsörjning. Denna fråga, belyser de ekonomiska och operativa svårigheter som lokalfrågan innebär. Officiella uppgifter visar att kostnaderna för LSS boende för vuxna i Vetlanda är lägre än riksgenomsnittet.
- Från 2019 till 2022 ökade antalet Vetlandabors mottagande av LSS-insatser med 13%. Trots denna ökning låg Vetlanda under riksgenomsnittet 2022. Totalt sett ökade antalet LSS-insatser, men inte i samma takt som antalet mottagare. En nedgång i andelen personer i LSS-boende kontrasterades av en ökning i deltagande i daglig verksamhet. Vetlanda hade en högre andel mottagare av personlig assistans, även om denna siffra minskade något under 2022-2023.
- I granskningen noteras att kommunen, i vissa fall, driver grupp- och servicebostäder som inte fullt ut möter lagstadgade krav. Detta har medfört nödvändiga samlokaliseringar av tjänster, vilket i sin tur har lett till identifierade brister i både arbetsmiljö för personalen och i anpassning av lokalerna för tillgänglighet
- Granskningen visar att sex LSS-insatser inte kunnat verkställas på grund av boendebrist, vilket resulterat i användning av alternativa stödformer och externa leverantörer. Denna situation påverkar delvis verksamhetens kostnadseffektivitet. Nämnden arbetar dock intensivt med att utöka antalet nybyggnationer av grupp- och servicebostäder. Lokalförsörjningsfrågan har varit föremål för politisk diskussion på flera nivåer.
- Antalet insatser inom ramen för "daglig verksamhet" har noterats öka med 30% under de senaste åren. Denna ökning är primärt relaterad till grupper från Personkrets 1. Det framgår av intervjuer att Vetlanda erbjuder sysselsättning i form av daglig verksamhet speciellt anpassad för äldre.
- En grundlig analys av de minskade bidragen från LSS-utjämningsystemet har inte utförts. Intervjuer indikerar att försämringen i utjämningsystemet är kopplad till lägre nettokostnader för LSS-insatser, särskilt för LSS-boende, personlig assistans och externa placeringar. Denna kostnadsreducering tillskrivs ett strategiskt beslut av nämnden.
- Vår analys visar att en signifikant del av försämringen i LSS-utjämningsystemets utfall från 2019 till 2022 kan härledas till en markant försämring i personalkostnadsindexet. Specifikt har kommunen rapporterat en minskning i både antalet och kostnaden per insats för LSS-boende för vuxna, samt en

reducerad kostnad för daglig verksamhet. Emellertid har kostnaderna per insats för personlig assistans och barnboenden med särskilda behov fortsatt vara höga.

- Vår analys identifierar ett behov av detaljerad granskning av LSS-relaterade kostnader, trots befintlig tillit till nuvarande inrapporteringsrutiner. Detta bör inkludera en fördjupad utvärdering av hur kostnader för gemensamma resurser fördelas, såsom personal i LSS- och SoL-gemensamma boenden, utgifter för hälsosjukvårdsteam, samt kostnader för insatser som ligger utanför vård- och omsorgsnämndens ansvarsområde.
- Det har uppmärksammats att biståndshandläggare inom LSS inte har full insikt i LSS-utjämningsystemet, vilket kan påverka LSS-utfallet.

Rekommendationer

Vi rekommenderar vård- och omsorgsnämnden följande:

1. säkerställa att kommunens invånares behov kontinuerligt uppfylls i enlighet med gällande lagstiftning, speciellt med tanke på den rådande bristen på lämpliga LSS-bostäder.
2. följa upp effekter av tidigare beslutade åtgärder avseende kostnadsminskningar inom personlig assistans, och vid behov, initiera ytterligare åtgärder inom detta område.
3. utveckla samarbete med tekniska nämnden för att identifiera och genomföra kostnadseffektiva lokalförsörjningsåtgärder, inklusive möjligheten att tekniska nämnden även tar ansvar för externa lokaler.
4. utreda varför personalkostnadsindex i Vetlanda kommun försämras så kraftigt de senaste åren.
5. säkerställa att samtliga direkta och indirekta kostnader relaterade till LSS-verksamheten tas med i räkenskapssammandraget (rad 513).
6. säkerställa att LSS-biståndshandläggare har adekvat kunskap om LSS-utjämningsystemet och är medvetna om faktorer som påverkar LSS-utfallet i en kommun.

Jönköping den 2023-12-11

DELOITTE AB

Revsul Dedic

Certifierad kommunal revisor

1. Inledning

Bakgrund

Personer med stora och varaktiga funktionsnedsättningar kan ha rätt till särskilda insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Målsättningen med lagen är att underlätta det dagliga livet för personer med omfattande funktionsnedsättning och främja full delaktighet i samhällslivet. Funktionshinderomsorgen, som till delen består av insatser enligt LSS, är en av de mest kostsamma verksamheterna i en kommun.

Enligt officiella uppgifter uppgick kostnaden för LSS-verksamhet i Vetlanda kommun till 206 mnkr (7 450 kr/invånare) år 2022, vilket stod för 83% av totala kostnader för insatser till personer med funktionsnedsättning. Kostnaden för LSS-verksamhet i Vetlanda kommun har ökat under de senaste åren. Jämfört med rikssnittet och liknande kommuner har Vetlanda kommun under de senaste 4 åren (2019–2022) redovisat en högre kostnad för LSS-verksamhet (mätt i kr/invånare). Skillnaden gäller framför allt kostnader för boende för barn och unga samt personlig assistans. Vetlanda redovisar en positiv nettokostnadsavvikelsen för år 2022 inom LSS-verksamheten, vilket innebär att kommunens kostnader för LSS är högre än förväntat baserat på kommunens struktur. Noterbart är även att enligt officiella uppgifter har andelen invånare i Vetlanda med LSS-insatser ökat mellan 2019 och 2022.

Kostnaderna för LSS utjämnas kommuner i mellan. Sedan år 2004 finns ett separat utjämningsystem i riket avseende LSS kostnader. Utjämningsystemet syftar till att garantera alla kommuner likvärdiga ekonomiska förutsättningar. Avgörande för om en kommun erhåller ett bidrag från eller betalar en avgift till systemet är antalet beslutade insatser enligt LSS samt kommunens faktiska kostnader för LSS i relation till riksgenomsnittet. En felaktig eller bristfällig inrapportering kan innebära att kommunen erhåller en felaktig utjämningsavgift eller bidrag.

Enligt LSS-utjämningsystemet hade Vetlanda kommun följande utfall: år 2019 + 16,6 mnkr, år 2020 + 13,5 mnkr, år 2021 + 10,1 mnkr och år 2022 + 8,5 mnkr. Vetlanda kommun gick alltså från att erhålla

ett bidrag på cirka 16,6 mnkr 2019 till att erhålla 8,5 mnkr 2022, en minskning med 8,1 mnkr, samtidigt som andelen invånare med LSS-insatser och LSS-kostnad per invånare ökade under samma period.

Med hänsyn till ovanstående har Vetlanda kommuns revisorer, baserat på sin riskbedömning, beslutat att granska vård- och omsorgsnämndens styrning och ledning av LSS-verksamheten, särskilt med fokus på kostnadseffektivitet och intern kontroll kopplat till redovisning av insatser och kostnader till LSS-utjämningsystemet.

Syfte och avgränsning

Granskningen avser vård- och omsorgsnämnden och är begränsad till LSS-verksamheten. Granskningen fokuserar på kostnadseffektivitet (förutsatt att lagstiftningen och interna riktlinjer inom området efterlevs) samt intern kontroll kopplat till rapportering av LSS-insatser till Socialstyrelsen och LSS-kostnader till SCB. Vidare kommer fokus att ligga mer på nämndens praktiska och konkreta arbete/aktivitet och mindre på formaliteter.

Revisionsfråga

Har vård- och omsorgsnämnden säkerställt att LSS-verksamheten bedrivs på ett kostnadseffektivt sätt och med tillräcklig intern kontroll (inkl. inrapportering av LSS-insatser och kostnader)?

Underliggande frågeställningar

- Har nämnden tydligt definierat och kommunicerat sina målsättningar för LSS-verksamheten? *Finns tillfredställande uppföljningsprocesser för att säkerställa att LSS-verksamheten fungerar enligt avsedda intentioner och med optimal resursanvändning?*
- Har nämnden identifierat och analyserat grundorsakerna till varför kostnader för LSS-verksamheten i Vetlanda är högre än förväntad (referenskostnad) och högre än i jämförbara kommuner (kronor/invånare)? *Om ja, vad har man kommit fram till?*

- Har nämnden vidtagit några åtgärder/insatser för ökad kostnadseffektiviteten i LSS verksamheten i närtid? *Om ja, vilka och har effekter följts upp?*
- Har nämnden utrett orsaken till att bidragen från LSS-utjämningsystemet har minskat under de senaste åren? *Om ja, vad har man kommit fram till? Har några åtgärder vidtagits?*
- Har nämnden kvalitetssäkrat inrapportering av LSS-insatser och kostnader till RS och Socialstyrelsen?

Metod och granskningsinriktning

Granskningen genomförs genom dokumentstudier samt intervjuer med följande befattningshavare:

- Vård- och omsorgschef
- Ekonom vård- och omsorg
- Ekonomichef
- Funktionschef funktionshinderomsorgen
- Funktionschef hälso- och sjukvård samt myndighetskontor
- Myndighetschef.

Granskningen har delats in i följande faser:

- Genomförande av intervjuer.
- Genomgång och analys av insamlat material.
- Framtagning av viktiga iakttagelser och rekommendationer samt svar på revisionsfråga.
- Rapportskrivning samt faktagranskning.
- Presentation av granskning till revisorer.
- Godkänd rapport skickas till berörda nämnder & revisorer.

Revisionskriterier

Kommunallagen 6 kap § 6, nämndens reglemente, Lagen om särskilt stöd och service (LSS) samt övriga tillämpbara interna regelverk, policyer och beslut.

Lagen om särskilt stöd och service (LSS)

För att få insatser enligt Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshind (LSS) ska den som begär insatser omfattas av lagens personkrets och ha behov av den sökta insatsen. Det är biståndshandläggarna på myndighetskontoret som utreder och beslutar om insatserna. LSS omfattar tre grupper som kallas lagens personkrets:

- *Personkrets 1:* utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
- *Personkrets 2:* betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom
- *Personkrets 3:* andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

LSS innehåller tio insatser för särskilt stöd och särskild service. Nio av dessa insatser utförs inom ramen för funktionshinderomsorgens ansvarsområde. Ansvaret för insats "Rådgivning och annat personligt stöd" ligger på regionen). De tio insatserna är:

1. Rådgivning och annat personligt stöd (regionens ansvar)
2. Personlig assistans
3. Ledsagarservice
4. Kontaktperson
5. Avlösarservice i hemmet
6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet
7. Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år
8. Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar
9. Bostad med särskild service för vuxna
10. Daglig verksamhet

Gemensamt för alla LSS-insatser är att de ska anpassas till den enskildes individuella behov och tillförsäkra den enskilde goda levnadsvillkor. LSS verksamheten ska vara av god kvalitet och bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter, och kvaliteten i verksamheten ska utvecklas och säkras systematiskt och fortlöpande. Inom verksamheten ska den personal finnas som behövs för att kunna ge gott stöd, god service och omvårdnad.

Kvalitetssäkring

Kvalitetssäkring har skett genom Deloitte's interna kvalitetssäkringssystem. Rapporten har även kvalitetssäkrats av de intervjuade personerna.

2. Granskningsresultat

Utifrån genomförd enkätundersökning och granskat material har en övergripande beskrivning av kommunens styrning och ledning av LSS verksamheten i Vetlanda kommun gjorts nedan. De iakttagelser som framkommit till följd av undersökningen och dokumentstudier redogörs under respektive frågeställning

2.1 LSS i Vetlanda kommun

2.1.1 LSS i Vetlanda kommun

Det är vård och omsorgsnämnden (VON) som ansvarar för de uppgifter som åligger kommunen enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) i Vetlanda kommun.

Inom avdelningen för funktionshinderomsorg är ungefär 230 personer anställda. Av dessa utgör omkring 160 fast anställda, medan de övriga innehar visstidsanställningar eller arbetar på timbasis. För den dagliga verksamheten ansvarar åtta områdeschefer tillsammans med en funktionschef, som tillsammans leder och organiserar arbetet.

Förutom områdeschefer finns sedan den 3 september 2023 även en traineepochtjänst och en metodhandledare. Verksamheten bedrivs genom 43 arbetsgrupper (varav 12 PAN (anhörig anställd som assistent)).

LSS verksamhet

Nedan följer en beskrivning av de verksamheter och insatser som funktionshinderomsorgen (kopplat till LSS) inom VON i Vetlanda ansvarar för.

Bostad med särskild service LSS

Inom funktionshinderomsorgen i Vetlanda finns sju LSS-bostäder för vuxna med sammanlagt 59 lägenheter. Tre boenden är gruppboendestäder, två är serviceboendestäder och två är en kombination av gruppboendestad och serviceboendestad. Samtliga boenden är belägna i centralorten. Sex bostäder med särskild service för vuxna LSS hanteras av extern utförare. Samtliga (4) bostäder med särskild service för barn/unga LSS hanteras av extern utförare. Fyra personer barn och unga har skola och boende/lägenhet på annan ort, sk. Skolplacering.

Daglig verksamhet

Inom funktionshinderomsorgen enligt LSS finns det fyra dagliga verksamheter, var och en med sin specifika inriktning och riktad mot olika målgrupper. Samtliga verksamheter har tillsammans ungefär 126 deltagare (år 2023), varav 6 hanteras av extern utförare. För det mesta deltar majoriteten av dessa brukare i respektive verksamhet fyra till fem dagar i veckan.

Korttidsvistelse

Inom området för funktionshinderomsorg erbjuds ett korttidshem anpassat för barn och ungdomar. Detta hem har kapacitet att ta emot upp till fem barn eller ungdomar varje dygn. Frekvensen av vistelser för den enskilde varierar, vanligtvis från två dagar till 15 dagar per månad. Denna variation baseras på individuella behov som specificeras i biståndsbeslutet. För närvarande utnyttjar 15 barn och ungdomar korttidshemmet för sina vistelser. För att möta det löpande behovet rekryteras stödfamiljer kontinuerligt. Gällande lägerverksamhet som en del av funktionshinderomsorgen, denna tjänst tillhandahålls inte direkt av verksamheten utan utförs i stället av privata aktörer. Under 2023 genomfördes 11 beslut om korttidsvistelser i lägerform.

Korttidstillsyn

Korttidstillsynen i Vetlanda hanteras av Barn- och utbildningsförvaltningen. Denna verksamhet sker på uppdrag av en specifik funktion inom kommunen. För närvarande utnyttjar omkring 15 personer denna form av stödinsats i Vetlanda kommun.

Personlig assistans

I Vetlanda kommun mottar totalt 67 personer insatsen personlig assistans. Av dessa har 34 personer fått sin assistans beviljad genom kommunens biståndshandläggare (enligt LSS), medan de återstående 33 personerna har erhållit assistansersättning från Försäkringskassan (Enligt SFB). Inom

funktionshinderomsorgen i kommunen hanteras 27 av dessa ärenden direkt. De övriga ärendena, där assistansen inte tillhandahålls av kommunen, sköts i stället av privata assistansanordnare och/eller PAN anställningar (anhörig är assistent).

Avlösarservice i hemmet

Avlösarservice enligt LSS är en tjänst där en annan person temporärt tar över vårdansvaret för ett barn eller en vuxen med funktionsnedsättning. Denna service kan tillhandahållas både regelbundet och i oförutsedda situationer. I Vetlanda kommun utnyttjar ungefär 5 individer denna form av avlösarservice.

Ledsagarservice

Ledsagarservice är en insats enligt LSS som syftar till att underlätta för personer med funktionsnedsättning att delta i samhällslivet. För närvarande utnyttjar omkring 22 personer denna form av stödinsats i Vetlanda kommun.

Kontaktperson

Insatsen med en kontaktperson syftar till att motverka isolering hos den enskilde genom att erbjuda gemenskap och stöd i fritidsaktiviteter. Denna insats kan beviljas enligt både Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och Socialtjänstlagen (SoL). För närvarande utnyttjar cirka 100 brukare tjänsten som kontaktperson i Vetlanda kommun (Obs! Både LSS och SoL).

Behovet av LSS insatser

I tabell 1 redovisas andelen invånare i Vetlanda kommun som erhållit insatser enligt LSS, jämfört med siffror för riket och liknande kommuner. Under de senaste åren har Vetlanda kommun upplevt en successiv ökning av andelen invånare med LSS-insatser: från 0,71% 2019 till 0,8% 2022, vilket motsvarar en ökning om cirka 25 personer.

År 2022 låg Vetlanda på samma nivå som andra liknande kommuner men hade en lägre andel jämfört med riksgenomsnittet.

Område	år 2019	år 2020	år 2021	år 2022
Alla kommuner (ovägt medel)	0,75%	0,75%	0,75%	0,76%
Liknande kommuner (ovägt medel)	0,78%	0,77%	0,77%	0,80%
Vetlanda kommun	0,71%	0,76%	0,77%	0,80%

Tabell 1: (Källa: Kolada.se)

Under perioden 2019 till 2022 ökade antalet LSS-insatser i Vetlanda kommun från 326 till 357, vilket framgår av Bilaga A. Trots denna ökning har den totala ökningen av insatser (cirka 9,5%) varit mindre än ökningen av invånare som tar del av LSS-insatser (cirka 13%). Även om antalet insatser totalt sett har ökat, har vissa specifika insatser minskat. Samtidigt har andra insatser, såsom "kontaktperson" och "daglig verksamhet", ökat över tidsperioden.

Det är viktigt att notera att komplexiteten och omfattningen av LSS-insatser kan variera avsevärt, vilket i sin tur innebär att påverkan på LSS-verksamheten och de associerade kostnaderna varierar.

För att bedöma Vetlandas situation inom LSS-verksamheten, har en jämförelse genomförts med liknande kommuner, vilken presenteras i Bilaga A. Medan riket i stort och jämförbara kommuner visar en ganska stabil trend för LSS-insatser med små ökningar inom vissa områden, uppvisar Vetlanda specifika avvikelser. En tydlig observation är den minskade andelen personer med LSS-boende i Vetlanda, samtidigt som antalet deltagare i daglig verksamhet har ökat markant. Vetlanda har också en högre andel invånare som beviljas personlig assistans enligt LSS, även om denna andel minskade under 2022. Dessa observationer kan indikera att Vetlanda har genomgått förändrade riktlinjer, står inför särskilda utmaningar, eller har en annorlunda demografisk profil som påverkar resultaten.

2.1.2 Styrning av LSS verksamhet

Mål för LSS verksamhet

Vetlanda kommuns Vård- och omsorgsnämnd (VON) har anpassat sina mål för LSS-verksamheten utifrån fyra av kommunfullmäktiges övergripande mål. Dessa mål inkluderar att uppnå en befolkning på 30 000 invånare till år 2030, erbjuda service i toppklass, integrera hållbarhet i alla verksamhetsdelar och främja nytänkande samt livslångt lärande. VON har omsatt dessa övergripande mål till specifika nämndmål och för 2023 är dessa mål desamma som de var för 2022.

Nya mål för perioden 2024 och framåt har fastställts i november 2023. Kopplat till LSS verksamheten fokuserar de nya nämndmålen för 2024-, mycket på att problematiken med LSS boenden samt brukarens delaktighet. Bland annat är målet att under denna mandatperiod utöka antal LSS boende med 12 platser.

I denna granskning, som fokuserar på verksamhetsåret 2023, utvärderas de mål som var aktuella under detta år. Detaljer kring nämndens arbete med LSS-målen under 2023 finns i dokumentet "Målstyrning 2023". Nedan följer kortfattat presentation av nämndmålen för 2023:

30 000 invånare 2030

VONs mål att öka invånarantalet till 30 000 till år 2030 fokuserar på att erbjuda målgruppsanpassade boendeformer. Långsiktiga strategier och byggnadsprojekt för boendeplatser inom funktionshinderomsorgen framgår i dokumentet "Målstyrning 2023".

Service i toppklass

För att förbättra brukarupplevelsen och erbjuda toppklass service, läggs fokus på delaktighet och anpassade insatser. Målet mäts genom brukarundersökningar, och konkreta handlingsplaner ska etableras per verksamhetsområde.

Hållbarhet i alla led

Hållbar ekonomi är ett mål som ska uppnås genom medvetna beslut och systematisk uppföljning, med indikatorer som minskad övertid och sjukfrånvarokostnader, mätta med Hypergene. Fokus på medarbetarnas trivsel och delaktighet syftar till att stärka deras roll som ambassadörer för verksamheten. Mätning av framsteg sker genom sjukfrånvaro och medarbetarundersökningar.

Nytänkande och livslångt lärande

Nämnden ska satsa på ny teknik och digital mognad för att möta framtida utmaningar. Målet mäts genom enkäter och medarbetarsamtal. Vikten av en lärande arbetsmiljö och kompetensutveckling betonas, med framsteg som mäts genom nomineringar till kvalitetspriser och antalet förbättringscoacher.

Plan för funktionshinderomsorgen

Vård- och omsorgsnämnden har tagit fram en strategi i dokumentet "Plan för funktionshinderomsorgens utveckling – med utblick mot 2025". Denna plan är avsedd att vara en långsiktig vägledning för verksamhetsområdets utveckling. Det centrala målet med planen är att detaljerat beskriva de nödvändiga förändringarna, både på kort och lång sikt, som är nödvändiga för att upprätthålla och förbättra kvaliteten på de levererade insatserna. Dessa förändringar ska säkerställa att verksamheten inte bara överensstämmer med det aktuella regelverket, utan också fullt ut realiserar lagens intentioner.

För att konkretisera och operationalisera dessa mål, åtföljs planen av en handlingsplan. Denna handlingsplan består av en serie specifika åtgärder som är utformade för att effektivt genomföra de förändringar som planen identifierar. Dessa åtgärder är avgörande för att säkerställa att verksamhetsutvecklingen inom funktionshinderomsorgen är i linje med de fastställda kraven och målen.

Vidare är planens syfte att inte bara främja utan också underlätta en kontinuerlig och målinriktad utveckling inom funktionshinderomsorgens olika verksamhetsområden. Planen är tänkt att fungera som ett riktmärke för beslutsfattande och strategiska riktningar som berör funktionshinderomsorgen. Ett systematiskt uppföljningsförfarande är inrättat för att regelbundet utvärdera planens framsteg och effektivitet. Denna uppföljning kommer att ske vid varje ny mandatperiod, vilket säkerställer att planen förblir relevant och uppdaterad. Dessutom kommer de handlingsplaner som är kopplade till utvecklingsplanen att regelbundet revideras och uppdateras på årsbasis, vilket ytterligare stärker planens dynamik och anpassningsförmåga till föränderliga omständigheter.

Uppföljning och kontroll

I vår granskning av nämndens måldokument har vi observerat att förvaltningen implementerar flera uppföljningsmetoder för att säkerställa att arbetet ligger i linje med de uppsatta målen och strategier. En central del av denna process är delårs- och årsboksluten, som fungerar som övergripande uppföljningsmoment och rapporteras till nämnden vid specifika tillfällen. Dessa bokslut är baserade på månatliga ekonomirapport, vilka regelbundet presenteras för nämnden. Dessa prognoser detaljeras ytterligare i termer av budgetavvikelse, kommentarer om prognoserna samt sjukfrånvarostatistik, uppdelat per verksamhetsområde.

Ett annat viktigt verktyg i uppföljningsarbetet är projektet KKiK (Kommunens Kvalitet i Korthet). Detta initiativ, som drivs av SKR (Sveriges Kommuner och Regioner) och RKA (rådet för främjande av kommunala analyser), syftar till att sammanställa och jämföra resultat baserat på förutbestämda nyckeltal. KKiKs huvudsyfte är att producera kunskapsmaterial som stärker de förtroendevaldas förmåga att navigera mot uppsatta mål och resultat. KKiK-rapporten, som är en årlig del av VON:s uppföljningsprocess, bidrar till en djupare förståelse av målpuppfyllelsen.

För att komplettera uppföljningen, används handlingsplaner kopplade till 'plan för funktionshinderomsorgens utveckling – med utblick mot 2025'. Dessa planer möjliggör en övergripande bedömning av nuläget, uppföljning av pågående arbete samt detaljerad avrapportering till nämnden. Rapporteringen innehåller prognoser och specifik information om det aktuella läget.

Slutligen, inom LSS-verksamheten, tillämpas bedömningsinstrumentet KUBEN (Ensolution) för att bedöma enskilda brukares stödbehov. Kuben, som är ett digitalt verktyg, erbjuder en grund för analys och

uppföljning av verksamheten. Det möjliggör även identifiering av mönster och samband inom verksamheten, och stödjer jämförelser och analyser.

2.1.3 Ekonomi - LSS verksamhet

Budget och resursfördelning

Budgettilldelning till vård och omsorgsnämnden (VON) baseras på föregående årsbudget, inkluderande justeringar och indexeringar relaterade till demografi, löner och priser. Även om nämnden har möjlighet att ansöka om ytterligare medel, utgör dessa en marginell del av den totala budgeten, och inte alla begärda medel beviljas. Nya investeringar som rör VON hanteras genom kommunens övergripande investeringsprocess, där eventuella ökningar i driftkostnader till följd av dessa investeringar tilldelas nämnden.

Beräffande nämndens interna budgetprocess, fastställs detaljbudgeten utifrån kommunfullmäktiges ramtilldelning. Fördelningen av resurser inom nämnden grundas på identifierade behov. För att bedöma den enskilda brukarens behov och resurstilldelning till olika verksamheter, inklusive LSS-verksamhet, används verktyget KUBEN från Ensolution. Detta verktyg hjälper till att beräkna personalbehov (i termer av årsarbetare) som, tillsammans med schabloner, bildar grunden för resursfördelningen till de olika verksamheterna. När det gäller lokalkostnader, hanterar tekniska förvaltningen kostnader för lokaler som ägs av kommunen, vilket innebär att VON inte behöver inkludera dessa kostnader i sin resursfördelning. Emellertid finansieras kostnader för externa hyreslokaler, som nämnden förhyr, från deras tilldelade budgetram. Nämnden tar också på sig vissa renoveringskostnader i externa hyreslokaler. Normalt sett bemannas dock hyrda lokaler med nämndens egen personal.

I tabell 2 nedan redovisas resultatet för 2022 (netto) och budget 2023 (netto) för LSS-insatser. Som det framgår av tabellen har nämnden redovisat ett budgetöverskott för LSS insatser 2022. Noterbart är även att budget för 2023 är endast 0,99% högre än för 2022. Med tanke på löneindexering och övriga justering och indexeringar är budgeten för LSS insatser för 2023 lägre än för 2022. Nämnden prognostiserar ett budgetunderskott för 2023.

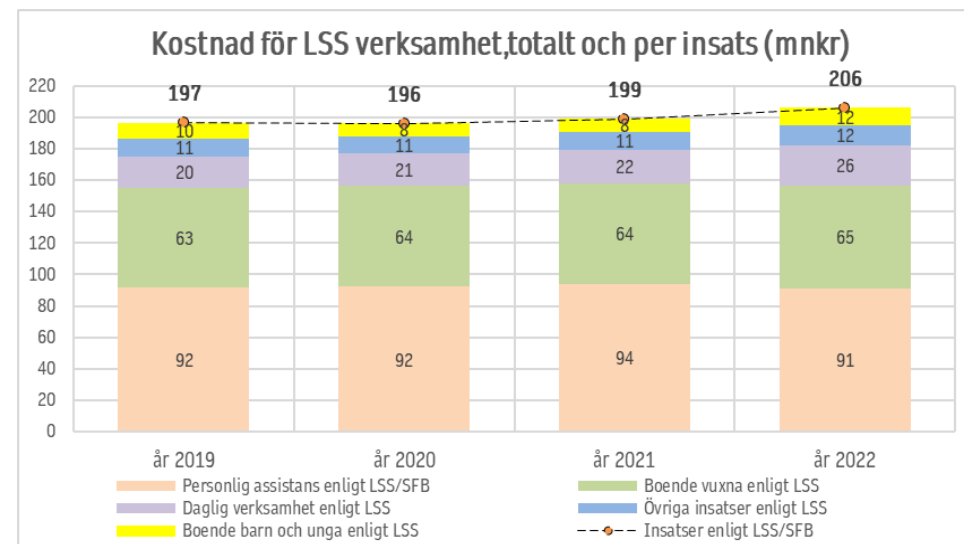
Verksamhet	Bokslut 2022	Budget 2023
Insats enl. LSS	142 mnkr (<i>avvikelse +2,6 mnkr</i>)	143,4 mnkr (<i>helårsprognos -4,9 mkr</i>)

Tabell 2: (Källa Detaljbudget 2023 till VON).

Kostnadsutveckling

I Figur 1 presenteras en analys av kostnadsutvecklingen för LSS-verksamheten (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) under perioden 2019-2022. Denna data åskådliggör både de totala kostnaderna och kostnader per specifik LSS-insats. Det framgår att de totala kostnaderna för LSS har ökat från 197 miljoner kronor år 2019 till 206 miljoner kronor år 2022. Denna ökning, som uppgår till 9,5 miljoner kronor, motsvarar en förändring om 4,8%.

En detaljerad granskning av de enskilda kostnaderna per LSS-insats avslöjar att det har skett en generell ökning i kostnader för de flesta insatser, om än i begränsad omfattning. Noterbart är dock att kostnaderna för personlig assistans har minskat under denna period. När det gäller absoluta ökningar i kronor, är det den dagliga verksamheten enligt LSS som uppvisar den mest markanta ökningen, med en tillväxt på 5,4 miljoner kronor. Även boende för vuxna enligt LSS visar en betydande ökning, om 2,2 miljoner kronor. I procentuella termer är det återigen den dagliga verksamheten som sticker ut med en ökning på 26,3%.

Figur 1 (Källa: Räkenskapsrapporten)

En jämförelse med riksgenomsnittet och liknande kommuner har utförts för att bedöma Vetlanda kommuns kostnader för funktionsomsorgen i sin helhet och för LSS-insatser specifikt. Resultaten av denna jämförelse återfinns i Tabell 3.

Myckeltal	Kommun	år 2019	år 2020	år 2021	år 2022
Nettokostnad funktionsnedsättning totalt (SoL, LSS, SFB), kr/inv.	Riket	6 516	6 608	6 878	7 203
	Liknande	6 916	6 873	7 384	7 622
	Vetlanda	7 798	7 281	7 416	7 709
Kostnad funktionsnedsättning LSS och SFB, kr/inv.	Riket	6 568	6 755	6 892	7 145
	Liknande	6 628	6 814	7 065	7 228
	Vetlanda	7 162	7 130	7 208	7 450

Tabell 3 (Källa: Kolada.se)

Under de senaste fyra åren har Vetlanda kommuns kostnader för dessa områden konsekvent överstigit både riksgenomsnittet och snittet för liknande kommuner. År 2022 var Vetlandas kostnad för funktionsomsorgen exempelvis 500 kr per invånare högre än riksgenomsnittet och 90 kr per invånare högre än genomsnittet för liknande kommuner. Specifikt för LSS-insatserna skulle Vetlanda kommuns kostnader ha minskat med omkring 8,4 miljoner kronor om de legat i nivå med riksgenomsnittet och cirka 6,2 miljoner kronor om de varit i linje med liknande kommuners nivåer.

Vidare visar en detaljerad analys av kostnaden per insats för år 2022 att Vetlanda kommun har avsevärt högre kostnader per insats inom flera områden. Detta inkluderar bland annat boende för barn och unga enligt LSS, personlig assistans samt LSS boende och daglig verksamhet, jämfört med både riket och liknande kommuner.

Nettokostnadsavvikelsen

Nettokostnadsavvikelsen beskriver avvikelse i procent mellan nettokostnad och referenskostnad för LSS, kr/inv. Referenskostnaden bygger på nettokostnader och strukturvariabler och beräknas med hjälp av antalet verkställda beslut 1/10 föregående år och personalkostnadsindex. Positiva värden indikerar högre kostnadsläge än statistiskt förväntat och negativa värden ett lägre kostnadsläge än statistiskt förväntat.

I Tabell 4 framgår det att Vetlanda kommuns kostnader för LSS-verksamheten under de senaste åren har legat högre än det statistiskt förväntat. Dock kan vi se en positiv trend där avvikelsen successivt har minskat - från 6,6% år 2019 till 3,8% år 2022. För att sätta avvikelsen i perspektiv: Vetlanda rapporterade en total kostnad på 206 mnkr för LSS under 2022. Om redovisad kostnad är 3,8% högre än förväntat

innebär det att total kostnad var ca 7,8 mnkr högre än som statistiskt sett hade förväntats. I jämförelse ligger både riket och jämförbara kommuner under det statistiskt förväntade kostnadsläget.

Myckeltal	Kommun	år 2019	år 2020	år 2021	år 2022
Nettokostnadsavvikelsen LSS (%)	Riket	-1,0	-0,5	-1,1	-1,4
	Liknande	3,5	-0,4	-0,6	-1,9
	Vetlanda	6,6	4,5	4,4	3,8

Tabell 4 (Källa: Kolada.se)

Jämförelseanalysen antyder att Vetlanda kommun har potential att förbättra sin kostnadseffektivitet inom LSS-verksamheten för att bättre matcha riksgenomsnittet samt kostnadsläget hos jämförbara kommuner. Trots vissa förbättringar visar den positiva nettokostnadsavvikelsen att Vetlanda fortfarande har arbete framför sig för att uppnå en kostnadsnivå som ligger i linje med det statistiskt förväntade värdet.

2.1.4 Orsaker och åtgärder till ”högre” kostnad för LSS verksamhet

Identifierade orsaker

Baserat på granskningen av förvaltningens egen analys av kostnaderna och informationen som framkom under intervjuer med Förvaltningenschefen, biståndshandläggare, områdeschef och förvaltningsekonom, har flera orsaker till högre kostnader inom LSS-verksamheten identifierats. Dessa observationer är gjorda efter en genomgång av nämndens dokument och genomförda intervjuer med nyckelpersoner. Följande punkter framhäver huvudorsakerna till de ökade kostnaderna:

Grupp- och servicebostäder

Den ansträngda lokalsituationen (avsaknad av tillräckligt med ändamålsenliga lokaler) avseende grupp- och servicebostäderna driver förvaltningen att utöka personalgruppen vilket medfört förhöjda kostnader. Utförarverksamheten har behövt arbeta övertid samtidigt som rekrytering av vikarier är en utmaning. Kommunens egna lokaler är dåligt anpassade efter LSS verksamhetens behov och har ett stort behov av underhåll. Vård- och omsorgsförvaltningen står själva för lokalkostnaderna vid inhyrning av externa lokaler. Förvaltningen bekostar till viss del själva även underhåll av dessa lokaler. Då det råder ett ökat behov av lokaler inom LSS verksamheten har förvaltningen hyrt in sig externa lokaler i större omfattning vilket resulterat i högre kostnader/utgifter.

Kommunen är skyldig att erbjuda boendeplats för de individer som beviljats boende enligt LSS lagstiftningen. Det uppges även att det i dagsläget finns sex ej verkställda beslut som nämnden inte kan

verkställas med anledning av brist på boendeplatser. Dessa personer har dock ofta andra pågående insatser så som boendestöd, ledsagarservice, daglig verksamhet så de får stöd under tiden som de väntar på boendeplats. Dessa insatser är ofta billigare än boende.

Några (dock inte så många) uppgav i samband med intervjun att Vetlanda till viss del har valt en annan inriktning när det gäller tillhandahållandet av LSS insatser i jämförelse med flertalet andra kommuner i Sverige – Vetlanda har enligt de intervjuade valt att prioritera andra lämpliga insatser (som är oftast mindre kostsamma) framför LSS-boenden. Denna strategiska beslutning bidrar delvis till att antalet LSS-boendeinsatser i kommunen är lägre än det nationella genomsnittet, enligt uppgifter från intervjuade nyckelpersoner. Det finns även målet om att så många som möjligt bor hemma så längre som möjligt. Inom ramen för denna granskning har vi inte haft möjlighet att verifiera ovanstående.

Vård- och omsorgsnämnden arbetar dock intensivt med att utöka antalet nybyggnationer av grupp- och servicebostäder men anledning av brist på boendeplatser. Däremot uppges det vid intervju att trots nämnden byggt nya verksamhetsboenden så frigörs inte tillräckligt många boendeplatser eftersom brukare flyttas från befintliga boenden på grund av trångboddhet. Tidigare har förvaltningen tvingats samlokalisera vissa verksamheter trots att detta går emot lagstiftningens rekommendationer med anledning av utmaningen med lokaler.

Daglig verksamhet

Det höga kostnaderna för daglig verksamhet beror delvis på behovet av en större personalgrupp för att kunna bedriva ändamålsenlig verksamhet. Förvaltningen har också noterat en ökning av antal brukare inom daglig verksamhet som en bidragande faktor till det förhöjda driftkostnaderna, då behöver av både fler medarbetare med tid har ökat. Vidare, bedrivs en stor del av daglig verksamheten i externa lokaler. En annan noterbar ökad trend är att antalet brukare med NPF (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar) diagnoser som kräver särskild kompetens och samordningsinsatser med socialförvaltningen. Den dagliga verksamheten i Vetlanda kommun är uppdelad utifrån brukarens ålder och behov. Vid intervju uppges att det finns en hög ambitionsnivå inom kommunen att bedriva daglig verksamhet av god kvalitet och den höga ambitionsnivån är ytterligare en bidragande anledning till det höga driftkostnaderna.

Antalet insatser inom ramen för "daglig verksamhet" har noterats öka med 30% under de senaste åren. Denna ökning är primärt relaterad till grupper från Personkrets 1. Det framgår av intervjuer att Vetlanda erbjuder sysselsättning i form av daglig verksamhet speciellt anpassad för äldre. Dessa aktiviteter är

utformade för att vara socialt engagerande och särskilt tillmötesgående för behoven hos denna åldersgrupp.

De intervjuade uppger att både lokaler och personalresurser inom den dagliga verksamheten betraktas som halvfasta. Det innebär att de förblir relativt oförändrade upp till en viss kapacitetsgräns. Följaktligen påverkar en mindre ökning eller minskning av antalet personer i den dagliga verksamheten inte de totala kostnaderna i någon större utsträckning.

Personlig assistans

Under de senaste åren har Vetlanda kommun uppvisat en markant ökning i antalet insatser för 'Personlig assistans' samt en högre kostnad per insats, jämfört med både nationellt genomsnitt och andra liknande kommuner. Denna avvikelse är mest framträdande i insatser och kostnader för Personlig assistans enligt LSS. Detaljer kring denna avvikelse behandlas ytterligare senare i rapporten. Utredningen belyste att en del av orsaken till det högre antalet insatser kan härledas till strängare krav från Försäkringskassan. Detta ledde till att fler personer fick avslag och i stället beviljades assistans enligt LSS. Utredningen identifierade även en tidigare mer generös inställning i handläggningen av ärenden om personlig assistans, vilket resulterade i ett stort antal beviljade insatser och högre kostnader. Denna generositet tillskrevs främst handläggarnas brist på kunskap och osäkerhet.

Kortidsvistelse (läger)

Kortidsvistelse i form av läger finns idag inte inom ramen för kommunens verksamhet därför utförs samtliga insatser av extern utförare. Detta har identifierats som en av de bidragande faktorerna till de förhöjda driftkostnaderna. Kommunen ser över möjligheterna att bedriva läger (korttidsvistelse) i kommunal regi.

Externa placeringar enligt LSS

Enligt de intervjuade måste myndighetskontoret i vissa fall verkställa LSS-placeringar hos externa utförare. Dessa placeringar innebär att brukare erhåller sitt boende och nödvändiga insatser utanför kommunens egna faciliteter. Trots en strävan att undvika dessa externa placeringar på grund av höga dygnskostnader, tvingas Myndighetskontoret ibland välja detta alternativ. Detta beror främst på bristen på lämpliga boendeplatser inom den kommunala verksamheten eller när ärenden är särskilt komplexa och kräver specialkompetens som endast externa utförare kan tillhandahålla.

En annan form av externa placeringar som observerats rör skolplaceringar för barn inom LSS-verksamheten. Dessa barn och ungdomar har möjlighet att välja skolor, ofta belägna i andra kommuner, som kan tillgodose deras specifika behov. I dessa fall har Vetlanda kommun ingen möjlighet att påverka placeringarna och står för de fullständiga kostnaderna. Kostnaderna för externa skolplaceringar är betydande, och eftersom externa utförare bestämmer priserna för dygnskostnaderna, uppstår en oförutsägbar ekonomisk belastning för kommunen.

Hälso- och sjukvårdsteam

VON har beslutat om att ha ett eget hälso- och sjukvårdsteam som verkar inom funktionsomsorgen. Detta team består av ca 5,5 årsarbetare med varierande specialkompetenser, inklusive en specialistsjuksköterska, en arbetsterapeut och en sjukgymnast. Teamets primära syfte är att tillhandahålla högkvalitativ vård och säkerställa kontinuitet i vården för kommunens brukare genom dessa specialistkompetenser. Kostnaderna för teamet allokteras procentuellt över de olika verksamhetsområdena, baserat på graden av användning inom varje område

Åtgärder för ökad kostnadseffektivitet i LSS verksamheten

Det noteras av intervjuer med nyckelpersoner att vård- och omsorgsnämnden är medveten om de högre kostnaderna för LSS-verksamheten. För att adressera detta, har nämnden uppdragit förvaltningen att utföra en detaljerad granskning av LSS för att fastställa de underliggande orsakerna till det ökade kostnadsläget. Resultaten från denna granskning har lett till utvecklingen av dokumentet "Plan för funktionshinderomsorgens utveckling – med utblick mot 2025", vilket nu utgör en central del av verksamhetens strategiska planering.

En betydande faktor som identifierats som bidragande till LSS-verksamhetens merkostnader är enligt utredningen och intervjuer lokalförsörjningsproblematiken. Denna fråga, som utförligt behandlas i "Plan för funktionshinderomsorgens utveckling – med utblick mot 2025", har upprepade gånger belyst de ekonomiska och operativa utmaningar som lokalfrågan medför.

Under intervjuer med såväl vård- och omsorgschefen som ekonomichefen framkom det att lokalförsörjningsfrågan har varit föremål för politisk diskussion på flera nivåer. Arbetet med "Plan för funktionshinderomsorgens utveckling – med utblick mot 2025" har spelat en viktig roll i att identifiera och politiskt lyfta fram utmaningarna kring lokalförsörjning.

Enligt mätningar som gjorts med hjälp av med behovsbedömningsverktyget KUBEN avslöjade att flera brukare har behov som är relativt låga i jämförelse med deras nuvarande boendeform. Resultaten indikerar att dessa individer är placerade i boenden som erbjuder mer stöd än vad som är nödvändigt. Förvaltningen har identifierat denna situation och strävar efter att främja brukarnas boendekarriär genom att omlokalisera dem till boendalternativ som erbjuder mindre stöd, vilket bidrar till ökad självständighet. Parallellt utreder kommunen möjligheten att skapa en ny boendeform bestående av träningslägenheter. Dessa lägenheter är avsedda att ge brukarna möjlighet att öva på att bo självständigt, med begränsat stöd från kommunen. Denna strategi är en del av ett övergripande mål att effektivisera verksamheten och minska kostnaderna, samtidigt som rätt insatser erbjuds till brukarna.

I 'Planen för funktionshinderomsorgens utveckling – med utblick mot 2025' framgår det att kommunen driver vissa grupp- och servicebostäder som inte uppfyller kraven i gällande lagstiftning. Observationer har visat att kommunen har varit tvungen att samlokalisera vissa insatser, och det har identifierats brister i arbetsmiljön för personalen samt i tillgänglighetsanpassningen av lokalerna. Det har noterats att nämnden har en ambition att inom en femårsperiod omforma och anpassa dessa bostäder i enlighet med gällande lagstiftning. Denna sträva sammanfaller med de pågående politiska diskussionerna om funktionshinderomsorgens lokalförsörjning.

Inom den dagliga verksamheten har det observerats en ny trend bland målgruppen. Brukare med lindriga funktionsnedsättningar visar en ökad preferens för att arbeta på traditionella arbetsplatser jämfört med kommunens egna sysselsättningsinsatser. Denna utveckling ses som positiv, och förvaltningen planerar därför att skapa förbättrade samverkansformer med relevanta aktörer, såsom Arbetsförmedlingen, för att möta denna önskan. En sådan strategi förväntas leda till en mer kostnadseffektiv drift inom den dagliga verksamheten. På grund av en ökande andel brukare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) avser förvaltningen också att stärka kompetensutvecklingen för personalen. Syftet är att utveckla och implementera effektiva arbetssätt som möter de specifika behoven associerade med NPF.

Som tidigare beskrivits har Vetlanda kommunen historiskt beviljat personlig assistans i omfattande grad. Under 2020 initierade förvaltningen en assistansutredning för att detaljerat kartlägga och analysera det kommunala arbetet inom personlig assistans. Denna utredning syftade till att förbättra kvaliteten i handlägningsprocessen. För att säkerställa detta, tillhandahöll förvaltningen sina handläggare med juridisk rådgivning, vilket bidrog till mer korrekta och kvalitetsmässiga beslut. Resultatet av

assistansutredningen indikerade en minskning i antalet beviljade insatser, samtidigt som en högre handläggningskvalitet uppnåddes.

Förvaltningen har även anammat en långsiktig strategi och utvecklat strategiska lösningar för att tidigt identifiera och förutse nuvarande och framtida behov hos brukare. Genom detta förebyggande och kvalitetsmedvetna arbete strävar förvaltningen efter att minska kostnaderna inom funktionshinderomsorgen, samtidigt som en högre effektivitet och bättre servicekvalitet säkerställs. Denna strategi förväntas bidra till en mer kostnadseffektiv och kvalitetssäker förvaltning inom området.

Kommentarer och bedömning

[Har nämnden tydligt definierat och kommunicerat sina målsättningar för LSS-verksamheten? Finns tillfredställande uppföljningsprocesser för att säkerställa att LSS-verksamheten fungerar enligt avsedda intentioner och med optimal resursanvändning?](#)

Vår bedömning är att nämnden i **huvudsak** definierat och kommunicerat sina målsättningar inom LSS verksamheten. Vidare, bedömer vi att det **till stor del** finns tillfredställande uppföljningsprocesser för att säkerställa att LSS-verksamheten fungerar enligt avsedda intentioner och med optimal resursanvändning.

Vår bedömning grundar sig i nedanstående iakttagelser:

Vård- och omsorgsnämnden har definierat och kommunicerat sina mål för LSS-verksamheten på ett relativt tydligt sätt. Dessa mål är kopplade till kommunfullmäktiges övergripande mål och nämnden har dokumenterat dessa i "Målstyrning 2023". Dessutom finns en "plan för funktionshinderomsorgens utveckling – med utblick mot 2025" som ytterligare konkretiserar målen och tillhörande handlingsplaner. Genom upprättandet av handlingsplanen har nämnden tydliggjort målarbetet på ett lätthanterligt sätt. Nämnden har även skapat goda förutsättningar för förvaltningen att fullfölja målen, tydligt gjort uppföljningsprocessen samt kommunicerat målens syfte och innebörd. Utöver uppföljningsmomenten som omfattas av handlingsplanen följer nämnden upp målstyrning genom delårs- och årsredovisningar, KKiK samt de månatliga ekonomiska uppföljningarna.

Nämnden har implementerat uppföljningsprocesser och verktyg för att mäta och jämföra resultat, inklusive delårs- och årsbokslut, KKiK, och uppföljning av handlingsplaner vilket är ett tecken på en tillfredsställande intern kontroll. Uppföljningsprocesserna verkar ge en bra bild av nuläget och är ett stöd för att fatta beslut för framtiden. Användningen av verktyget Hypergene för att mäta ekonomisk

hållbarhet och behovsbedömningsverktyget KUBEN för resursbedömning tyder på en strukturerad och datadriven uppföljningsprocess.

Det kan dock vara så att ytterligare arbete krävs för att säkerställa att alla processer är heltäckande och att resultaten av dessa uppföljningar leder till konkreta åtgärder och kontinuerlig förbättring.

[Har nämnden identifierat och analyserat grundorsakerna till varför kostnader för LSS-verksamheten i Vetlanda är högre än förväntad \(referenskostnad\) och högre än i jämförbara kommuner \(kronor/invånare\)? Om ja, vad har man kommit fram till?](#)

Vår bedömning är att nämnden **till stor del** identifierat och analyserat grundorsakerna till det höga kostnaderna inom LSS verksamheten.

Vår bedömning grundar sig i nedanstående iakttagelser:

Nämnden har under en fyraårsperiod dokumenterat en ökning i kostnaderna för LSS-verksamheten och jämfört dessa med nationella siffror och liknande kommuner. Denna jämförelse visar på medvetenhet om och förmågan att spåra kostnadsutvecklingen. I Vetlanda har en minskande trend i kostnadsavvikelse observerats, vilket indikerar att grundorsakerna till delvis har identifierats och åtgärdats.

En analys visar att de högre kostnaderna delvis kan förklaras av brister i anpassning och underhåll av lokaler. Intervjuer indikerar att detta har lett till ökade utgifter genom extern inhyring. Denna insikt visar på en delvis genomförd problemanalys. Vidare har det framkommit att nybyggnation inte löser bristen på boendeplatser, vilket skapar ytterligare kostnadspress. Problem med övertid och rekrytering bidrar också till högre kostnader i den dagliga verksamheten.

Vår analys av officiella uppgifter visar att en betydande del av de totala LSS-kostnaderna utgörs av daglig verksamhet, vilken är högre än riksgenomsnittet. Trots detta ligger kostnaden per insats under riksgenomsnittet. För "Vuxna i bostad med särskild service" ligger kostnaderna och antalet insatser under genomsnittet jämfört med liknande kommuner. Däremot är kostnaden för "Barn i bostad med särskild service" markant högre, vilket påverkar den totala kostnaden per insats för både vuxna och barn, som dock fortfarande är lägre än riksgenomsnittet. Dessa iakttagelser kontrasterar mot förvaltningens slutsatser.

En granskning av personlig assistans visar att både antalet insatser och kostnaden per insats ligger över riksgenomsnittet. Detta beror delvis på beslut fattade under en tidigare, mer generös period, som fortfarande är aktuella. De ändrade riktlinjerna har ännu inte haft full effekt.

Funktionsomsorgen har etablerat ett eget hälso- och sjukvårdsteam, vilket visar på en hög ambitionsnivå men också medför ytterligare kostnader. Dock har förvaltningen och LSS-verksamheten lyckats minska kostnaderna för externa placeringar genom ansträngningar under de senaste åren.

Sammanfattningsvis har viktiga faktorer identifierats och analyserats, men en mer heltäckande förståelse och systematiska åtgärder krävs för att adressera kostnadseffektiviteten fullständigt. Ytterligare information om de åtgärder som nämnden har vidtagit och en plan för fortsatt hantering av dessa frågor skulle vara värdefull för att säkerställa att kostnaderna för LSS-verksamheten i Vetlanda kommun kan minska och komma i linje med jämförbara kommuner och referenskostnader.

[Har nämnden vidtagit några åtgärder/insatser för ökad kostnadseffektiviteten i LSS verksamheten i närtid? Om ja, vilka och har effekter följts upp?](#)

Vår bedömning är att nämnden **till stor del** vidtagit åtgärder för att öka kostnadseffektiviteten inom LSS verksamheten.

Vår bedömning grundar sig i nedanstående iakttagelser:

I vår granskning av nämndens arbete med LSS-verksamhetens kostnadseffektivitet har vi konstaterat att nämnden tagit betydelsefulla steg mot en förbättrad verksamhet. Detta inkluderar en omfattande analys av grundorsakerna till kostnadsineffektiviteten och utvecklingen av en handlingsplan, som specificerats i dokumentet "Plan för funktionshinderomsorgens utveckling – med utblick mot 2025". I detta dokument lyfter nämnden fram viktiga områden för utveckling, baserat på en noggrann nulägesanalys, och presenterar konkreta åtgärder för att minska kostnaderna, samtidigt som vissa ofrånkomliga höga kostnader erkänns och förklaras.

Nämnden har också visat proaktivitet genom att initiera en genomlysning av LSS-verksamheten, vilket resulterade i strategiska mål och åtgärder till 2025. Dessa åtgärder omfattar hantering av lokalförsörjningsproblem, överväganden om nya boendeformer och omdirigering av brukare, vilket visar på en målmedveten strävan efter kostnadseffektivitet.

Vidare har förvaltningen, i samråd med nämnden, påbörjat implementeringen av dessa åtgärder, som exempelvis att driva sommarläger inom kommunens egen regi. Förvaltningen understryker att effekterna av dessa åtgärder kommer att bli tydligare i framtida uppföljningar, då de för närvarande befinner sig i en uppstartsfas.

Det finns också indikationer på en strukturerad uppföljning. Detta inkluderar användningen av behovsbedömningsverktyget KUBEN, som identifierade överdimensionerade boendeformer, och justeringar i personlig assistans baserat på assistansutredningar. Dessa åtgärder pekar på en övergripande strävan efter kvalitetssäkring och kontinuerlig uppföljning.

Trots dessa positiva insatser, saknas specifik information om uppföljningen av alla ny implementerade åtgärder med mätbara resultat. För en fullständig bedömning av frågan om effekterna har följts upp tillfredsställande, krävs ytterligare information om detta.

2.2 LSS utjämningsystem

2.2.1 Utfall i LSS utjämningsystem

Som tidigare beskrivits är LSS-utjämningsystemet avsett att balansera ekonomiska skillnader mellan kommuner baserat på deras kostnader för LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade). Detta system utjämnar skillnader genom att fördela resurser mellan kommuner för att säkerställa en jämnare fördelning av ekonomiska bördor. Vetlanda kommun kommer preliminärt att få 8,6 mnkr i LSS-utjämningsbidrag för 2024. Detta är en försämring med ca 1,6 mnkr jämfört med utfallet 2023 och ca 8 mnkr jämfört med utjämningsåret 2021.

Nämndens genomgång och analys

Enligt uppgifter har VON eller kommunen inte genomfört något särskilt utredning/grundlig analys kring orsakerna till minskningen av bidragen från LSS-utjämningsystemet under de senaste. Dock uppger kommunekonomen och förvaltningsledningen både i skriftliga svar och intervjuer att Vetlanda kommunen tidigare erhållit avsevärda medel genom utjämningsystemet, men att dessa medel har minskat markant på sistone. Den identifierade huvudorsaken till denna minskning är en nedgång i nettokostnadsavikelsen för LSS, vilket innebär lägre nettokostnader för LSS-tjänster. Konkret har denna avvikelse minskat från 6,6% år 2019 till 3,8% år 2022. De specifika kostnadsreduktionerna har varit inom områdena LSS-boende, personlig assistans, samt externa placeringar.

Denna kostnadsminskning är resultatet av ett strategiskt beslut från nämnden. Beslutet fattades i medvetenhet om att det skulle ha en negativ inverkan på LSS-utjämningsystemets utfall för Vetlanda kommun. Det är noterbart att andra kommuner, som exempelvis vissa grannkommuner, valt att öka sina LSS-kostnader och därigenom gynnas av utjämningsystemet. Vetlanda kommun har dock valt att följa en motsatt strategi i detta avseende.

Analys av underlaget

Under perioden 2021-2024 har den grundläggande standardkostnaden i Vetlanda kommun ökat med drygt 14%. Detta kan jämföras med riksgenomsnittet där ökningen ligger på 13%. Denna ökning i Vetlanda beror på att antalet insatser har växt samt att den genomsnittliga kostnaden per insats har stigit. Trots att Vetlandas grundläggande standardkostnad har ökat i linje med riket, har utfallet för LSS-utjämnings försämrats under de senaste åren. Denna försämring kopplas till ett minskat personalkostnadsindex (*Mer information om index återfinns senare i rapporten*). Mellan 2019 och 2022 (utjämningsår 2021-2024) försämrades Vetlanda kommuns personalkostnadsindex med 7,29%.

År	Folk-mängd <i>antal</i>	Grund-läggande standard-kostnad <i>tkr</i>	Personal kostnads-index (PK-IX)	Standard-kostnad inklusive PK-IX <i>tkr</i>	Standardkostnad efter korrigerings- och omräkning till beräknad nivå <i>tkr kr/inv.</i>	Utjämnings-bidrag (+/-avgift (-)) <i>kr/inv.</i>	Utjämnings-bidrag <i>kronor</i>	
2021	27 502	143 970	1,139	163 982	163 027	5 928	602	16 557 971
2022	27 602	151 245	1,095	165 614	165 536	5 997	490	13 531 720
2023	27 685	151 526	1,102	166 981	184 457	6 663	366	10 129 009
2024	27 616	163 878	1,060	173 710	182 866	6 622	310	8 562 410

Tabell 5: (Källa: SCB)

Under samma period ökade indexet med 2,5% i liknande kommuner medan det minskade med 0,1% i hela riket. Minskning av personalkostnadsindex kan antyda att kostnadseffektiviteten i Vetlandas LSS-verksamhet förbättrades mellan 2019-2022, vilket resulterade i lägre faktiska personalkostnader.

En annan möjlig förklaring är felaktigheter i rapportering, fördelning och/eller redovisning av kostnader för LSS-verksamheten.

Grundläggande standardkostnad

Den sammanlagda grundläggande standardkostnaden beräknas genom att multiplicera antalet av varje insats med dess standardkostnad. Därefter adderas ersättningen som kommunen har betalat till Försäkringskassan för de första 20 assistanstimmarna av den personliga assistansen som beviljas av Försäkringskassan (enligt SBF). Det är viktigt att notera att insatser för 2019 påverkar LSS utfall för 2022 (utjämningsår 2021), insatser för 2020 påverkar utjämningsår 2021, och så vidare. Beslut enligt SoL är inte inkluderade i beräkningen för utjämningsbidraget.

För en översiktlig förståelse redovisas antalet rapporterade LSS insatser i Vetlanda kommun, som utgjort grunden för beräkningen av LSS utfall mellan åren 2021-2024 (preliminärt), i tabell 6 nedan.

I tabellen nedan framgår hur rapporterade LSS-insatser, sorterade efter insatstyp, har förändrats över tid. Medan insatserna "personlig assistans enligt LSS", "ledarsagarservice" och "vuxna i bostad med särskild service" har minskat, har vi sett en ökning i "kontaktperson", "avlösarservice", "barn i bostad med särskild service" och särskilt i "daglig verksamhet". Denna sista insats uppvisade en betydande ökning under 2022. Dessa förändringar kan bero på flera faktorer: samhällsförändringar, reviderade riktlinjer för biståndsbedömning, tillgänglighet av insatser eller variationer i rapporteringsmetodiken.

Varje LSS-insats har en standardkostnad, som representerar dess genomsnittliga kostnad på nationell nivå. Denna siffra bygger på data insamlad från samtliga svenska kommuner. Standardkostnaden är avgörande när den totala standardkostnaden för LSS beräknas, vilket direkt påverkar utfallet för LSS.

År	Personlig assistans enligt LSS	Leda-sagar - service	Kontakt - person	Av lösar service - vistelse	Kort tids tillsyn	Kort tids bostad	Barn i bostad med särskild service	Barn i familje hem	Vuxna i bostad med särskild service	Daglig verksamhet	Personlig assistans enligt SBF
2019	31	17	37	1	24	10	2	0	68	101	34
2020	34	12	40	2	16	13	3	0	71	111	32
2021	32	11	49	2	23	13	3	0	64	113	32
2022	28	10	49	3	23	11	4	0	65	131	34

Tabell 6: (Källa: SCB)

I tabell 7 presenteras preliminära standardkostnader för varje insats som utgör grund för uträkning av LSS-utfallet för utjämningsår 2024.

År	Personlig assistans enligt LSS (tkr)	Leda sagor service (tkr)	Kontakt person (tkr)	Avlösare service (tkr)	Korttids vistelse (tkr)	Korttids tillsyn (tkr)	Barn i bostad med särskild service (tkr)	Vuxna i bostad med särskild service (tkr)	Daglig verksamhet (tkr)	Personlig assistans enligt SFB (tkr)
2022	682	82	33	82	327	180	1 426	1 141	228	341

Tabell 7: (Källa: SCB)

Vid analys av dessa standardkostnader noterar vi att "Barn i bostad med särskild service" har den högsta standardkostnaden, tätt följd av "vuxna i bostad med särskild service" och "personlig assistans enligt LSS". Andra insatser som "korttidsvistelse", "personlig assistans enligt SFB" och "daglig verksamhet" har också höga standardkostnader.

För att fullt ut förstå vilka insatser som har mest inverkan på LSS-utjämningsystemet bör man också titta på den totala kostnaden av varje insats, det vill säga multiplicera standardkostnaden med antalet utförda insatser. Inom detta perspektiv utmärker sig "Vuxna i bostad med särskild service" som mest påverkande av LSS-utjämningsystemet, därefter "daglig verksamhet" och "personlig assistans enligt LSS".

I Vetlanda kommun svarar "Vuxna i bostad med särskild service" för 49% av den totala grundläggande standardkostnaden (exklusive ersättning till Försäkringskassan). "daglig verksamhet" och "personlig assistans enligt LSS" står för 19,6% respektive 12,5%. Även om antalet insatser för "Vuxna i bostad med särskild service", "personlig assistans enligt LSS" och "ledsagarservice" minskade mellan 2019 och 2022, har denna minskning kompenseras av den ökade antal insatser "daglig verksamhet".

Personalkostnadsindex

Inom LSS-verksamheten är utjämnings av kostnader mellan kommuner en central del. För att hantera detta används personalkostnadsindexet (PK-IX), som justerar kostnader baserat på löne- och personalkostnadsutveckling inom relevanta yrkesgrupper för LSS. Genom att använda denna PK-IX i beräkningarna ser man till att kostnadsutvecklingen för personal, vilket är en betydande del av totala LSS-kostnaden, reflekteras korrekt i utjämningsbeloppen mellan kommunerna. Det bidrar till att kommuner

inte missgynnas på grund av exempelvis regionala löneskillnader eller andra kostnadsdrivande faktorer som ligger utanför deras kontroll.

Tabell 8 nedan visar de faktorer som ligger till grund för PK-IX, inklusive uppgifter för Vetlanda kommun. I denna granskning har vi inte fördjupat oss i den exakta beräkningsmetoden eller tillämpningen av PK-IX inom LSS-utjämningsystemet. Men det är viktigt att lyfta fram några grundläggande principer: För det första hämtas allt underlag från kommunens räkenskapsammandrag. För det andra tillämpas ett enhetligt påslag för personalkostnader. I beräkningen inkluderas också ersättningar till och från Försäkringskassan, interna intäkter samt försäljning av verksamhet till andra kommuner.

År	Externa löner	Entreprenader & köp av verksamhet	interna köp, övriga interna kostnader	internt fördelade kostnader	Interna intäkter	Ersättning från FK.	Ersättning till FK	Försäljning av verksamhet till andra kommuner
2019	79 729	49 173	5 251	3 927	1 498	17 017	10 852	147
2020	79 849	44 927	5 237	3 579	1 478	15 494	10 514	481
2021	82 391	44 797	5 065	2 613	1 365	16 882	10 859	128
2022	85 707	41 042	6 836	3 803	1 368	18 485	11 244	205

Tabell 8: (Källa: SCB)

Det är också viktigt att notera att endast "Externa löner" tas med fullt ut, det vill säga till 100%, i beräkningen för LSS-utjämnings. Övriga kostnader, såsom entreprenader, interna köp, och interna fördelade kostnader, inkluderas till 85%. Denna distinktion är avgörande för att förstå utjämningsystemets mekanismer och effekter.

Som det framgår av tabellen har Externa löner (lönekostnad för personal inom LSS-verksamheten) i Vetlanda ökat med 7% och entreprenader & köp av verksamhet minskat med -17% mellan 2019 och 2022. Motsvarande ökning i riket ligger på 11 % för både externa löner entreprenader & köp av verksamhet.

Interna köp/övriga interna kostnader har ökat mer i Vetlanda än i riket, 30% jämfört med 6%. Detta innebär att Vetlanda hade tappat ca 1,2 mnkr i utjämningsunderlaget för 2022 om kommunens interna köp hade utvecklats som i riket. Något visst plus har Vetlanda även när det gäller interna intäkter.

Vetlanda har noterat en större ökning av interna köp och övriga interna kostnader jämfört med genomsnittet i riket: 30% mot 6%. Detta medför att Vetlanda hade tappat ungefär 1,2 mnkr i utjämningsunderlaget för 2022, om Vetlanda kommuns interna inköp hade följt den nationella utvecklingen.

Om LSS kostnader i Vetlanda hade följt den nationella trenden under perioden 2019-2022, skulle de totala kostnaderna som ingår i kommunens utjämningsunderlag (för utjämningsår 2024) ha varit cirka 16 mnkr högre. Detta skulle ha medfört att det preliminära LSS-bidraget för Vetlanda kommun för 2024 hade landat på cirka 20 mnkr i stället för dagens 8,7 mnkr. Denna uppskattning bygger på antagandet att alla andra parametrar förblir konstanta.

Nedan redovisas kostnader per insats för Vetlanda jämfört med rikets genomsnittliga kostnad 2022 (utjämningsår 2024). Övriga insatser inkluderar insatser som ledsagarservice, kontaktperson, avlösarservice, korttidsvistelse och korttidstillsyn.

Kostnad per LSS insats	Rikssnittet	Vetlanda	Total effekt
Boende vuxna	1,14 mnkr	1,0 mnkr	- 9,1 mnkr
Boende barn/unga	1,43 mnkr	2,9 mnkr	+5,5 mnkr
Daglig verksamhet	0,23 mnkr	0,18 mnkr	- 6,5 mnkr
Övriga insatser*	0,14 mnkr	0,12 mnkr	- 2,0 mnkr
Totala effekt (<i>exkl. personlig assistans</i>)			-12,1 mnkr

Enligt RS uppgick kostnaden för personlig assistans år 2022 i Vetlanda kommun till cirka 71,4 miljoner. Detta motsvarar 2 635 kr per invånare. Jämförelsevis visar officiell statistik från Kolada.se att riksgenomsnittet för kostnaden av personlig assistans per invånare ligger på 1 430 kr för samma år. Det innebär att Vetlanda hade en närmare 46% högre kostnad per invånare jämfört med rikssnittet. Skulle Vetlandas kostnadsnivå per invånare i stället ha legat i linje med rikets, skulle den totala kostnaden varit 33 mnkr lägre.

Vidare, om vi bryter ner Vetlandas totala kostnad (71,4 miljoner) utifrån antalet rapporterade insatser för personlig assistans (sammanslaget för LSS och SFB, vilket blir 62 insatser), blir genomsnittskostnaden 1,1 miljoner per insats i Vetlanda. Detta kan jämföras med rikets genomsnittskostnad på cirka 0,68 mnkr per insats.

En så markant skillnad väcker frågor kring riktigheten i de rapporterade kostnaderna för personlig assistans i Vetlanda. Av denna anledning valde vi att undanta personlig assistans från vårt föregående räkneexempel.

2.2.2 Redovisning av kostnader och statistik

Redovisning av LSS kostnader

Alla kommuner skall årligen rapportera sina kostnader i räkenskapssammandraget. Till skillnad från övriga kostnader blir det helt avgörande när kommunen redovisar sina LSS-kostnader för det utfallet av hur staten fördelar kostnaderna mellan landets kommuner.

Om kommunen redovisar sina kostnader på ett felaktigt sätt blir också LSS-utjämnningen felaktig. Den risk som finns är att kostnader hamnar på ett ställe i räkenskapssammandraget (RS) som inte räknas med i beräkningsunderlaget.

Vid inlämning av RS är det mycket viktigt att ekonomerna har rätt information från verksamheten för att rättvisande redovisning skall ske. En relativt betydande del av kostnader redovisas med stöd av olika fördelningsnycklar. Det finns en risk att den fördelning av kostnader som sker, inte minst avseende administrativa tjänster inte sker på ett rättvisande sätt.

När det gäller kvalitetssäkring av LSS kostnader i kommunens räkenskapssammandrag, framkom det intervjuer och i skriftliga svar från verksamheten att kommunen arbetar med flera dimensioner i sin ekonomiska redovisning för att säkerställa att de angivna uppgifterna i räkenskapssammandrag verkligen speglar de faktiska intäkterna och kostnaderna inom LSS-verksamheten. Dessa dimensioner inkluderar aspekter som ansvar och verksamhet. Syftet med detta är att klart och tydligt särredovisa kostnader och intäkter som hör till respektive område. Denna metodik gör det möjligt för dem att särredovisa kostnader och intäkter som hör till specifika områden. Eventuella felaktigheter i redovisningen skulle kunna uppmärksammas under uppföljningar, där både verksamhetsansvariga chefer och ekonom är involverade.

När det gäller överföringen av ekonomisk information till RS, framkommer det att all information som överförs till RS hämtas direkt från kommunens ekonomisystem, som i dagsläget är Unit4 ERP. Inom detta system finns det ett särskilt tabellverk som styr hur kostnader och intäkter fördelas till rätt del av RS-blanketten. Denna fördelning genomgår en årlig avstämning, särskilt om förändringar har skett inom organisationen eller verksamheten.

Centrala ekonomifunktionen bär det huvudsakliga ansvaret för sammanställningen av RS, men processen sker i samråd med de respektive förvaltningarna. Enligt de intervjuade genomförts en detaljerad uppföljning av kostnader inkl. fördelning av gemensamma under bokslutsarbete. Här görs uppföljningar för varje ansvar och verksamhetsområde och om felaktigheter upptäcks vid denna tidpunkt korrigeras de. Gemensamma kostnader, som kan vara för IT eller ekonomiavdelningen, fördelas huvudsakligen genom en särskild kommunnyckel. Dock, ifall de inte redan har fördelats utifrån fördelningsnyckel, sker en fördelning baserat på nyttjande.

När det gäller tillförlitligheten av de LSS-kostnader som rapporteras till SCB via RS, uttrycker ekonomen och de ansvariga inom LSS-verksamheten en stark tilltro till att de uppgifter som lämnas är tillförlitliga och rättvisande. Denna uppfattning grundar sig på det faktum att direkta kostnader, såsom personalkostnader och hyror, bokförs korrekt från början. Dessutom genomförs kontinuerliga kontroller av overheadkostnader, särskilt i samband med uppföljning, prognoser och bokslut.

Redovisning av LSS insatser

Enligt uppgifter från de ansvariga för LSS verksamheten i Vetlanda kommun hanteras och kvalitetssäkras inrapportering av LSS-insatser till Socialstyrelsen genom en rutin. Denna rutin är dock inte en dokumenterad rutin, däremot uppges det att rutinen är känd bland berörda tjänstepersoner.

När det preliminära utfallet av LSS-utjämningen kommer från SCB/SKR, innefattar detta detaljerade uppgifter som bland annat antalet insatser. Denna information vidarebefordras till den ansvariga ekonomen för Vård- och omsorgsförvaltningen. Ekonomen genomför därefter en avstämning med de individer som har rapporterat dessa uppgifter för Vetlanda kommuns räkning.

För att säkerställa att siffrorna som rapporteras in stämmer, sker det en kontakt mellan kommunens IT-administratör och myndighetschef. Denna dialog säkerställer att alla siffror som rapporteras är korrekta och överensstämmer med den faktiska verksamheten. Skulle det under denna granskning upptäckas något fel eller avvikelse, rapporteras detta omedelbart för att säkerställa att rätt utfall återspeglas i den slutliga LSS-utjämningen. Skulle man upptäcka några felaktigheter i denna process, initieras en rapportering för att korrigera dessa misstag.

Syftet med detta är att se till att den definitiva LSS-utjämningen speglar den verkliga bilden av utförda insatser inom kommunen. Ekonomichefen uppger vid intervju att förvaltningen känner sig trygga med den nuvarande rutin som finns för inrapportering.

Kommentarer och bedömning

Har nämnden utrett orsaken till att bidragen från LSS-utjämningsystemet har minskat under de senaste åren? Om ja, vad har man kommit fram till? Har några åtgärder vidtagits?

Vår bedömning är att ks och vård- och omsorgsnämnden **till viss del** har utrett orsaken till att bidragen från LSS-utjämningsystemet har minskat under de senaste åren.

Vår bedömning grundar sig i nedanstående iakttagelser:

Vetlanda kommun har sett en successiv minskning av bidragen från LSS-utjämningsystemet under de senaste åren. Nämndens förklaring till lägre utfall i LSS-utjämningsystemet är minskade kostnader för LSS verksamhet inte minst när det gäller nettokostnadsavvikelser som har minskat avsevärt. Ovanstående i sin tur beror enligt uppgifter på att Vetlanda kommunen har haft framgång med att sänka sina kostnader för LSS-verksamhet. Denna kostnadsminskning verkar ha varit resultatet av ett strategiskt beslut, där man bland annat minskat kostnaderna för LSS boende, personlig assistans och externa placeringar. Detta kan jämföras med grannkommuner som i stället har ökat sina kostnader för LSS och därmed sett en ökning av bidragen från utjämningsystemet.

Det är viktigt att notera att minskade kostnader för LSS kan ha en direkt inverkan på storleken av bidragen från LSS-utjämningsystemet. Systemet är utformat för att kompensera kommuner som har högre LSS-kostnader. Således, när en kommun som Vetlanda minskar sina LSS-kostnader, minskar även deras behov av ekonomisk kompensation från systemet, vilket resulterar i lägre bidrag. Det är en balansakt för kommuner att hantera sina LSS-kostnader; å ena sidan kan minskade kostnader leda till lägre bidrag från utjämningsystemet, men å andra sidan kan det också innebära en lägre ekonomisk belastning för den egna kommunen. Slutligen är det viktigt att beakta de eventuella effekterna dessa kostnadsminskningar kan ha på kvaliteten och tillgängligheten av LSS-tjänster för invånarna. En grundlig bedömning bör göras för att säkerställa att besparingarna inte negativt påverkar den service och det stöd som erbjuds till personer med funktionsnedsättning.

För att förstå de bakomliggande orsakerna till Vetlanda kommuns förändrade utfall i LSS utjämningsystem mellan åren 2022 och 2024, och för att utröna om utfallen för dessa år stämmer överens med förväntningarna, har en analys utförts. Underlaget som omfattades av analysen var andelen invånare med LSS-insatser, antal insatser, grundläggande standardkostnader, nettokostnader för LSS-

verksamheten (i kr per invånare), nettokostnadsavvikelsen (i %) samt personalkostnadsindex. Det detaljerade underlaget presenteras i Bilaga C.

År 2019 erhöll Vetlanda ett LSS-bidrag på cirka 599 kr/inv. Denna siffra överträffade både genomsnittet för liknande kommuner (80 kr/inv.) och riksgenomsnittet (182 kr/inv.) Det goda utfallet i LSS utjämningsystemet kan till största del förklaras med att Vetlanda rapporterade relativt högst nettokostnaden för LSS-verksamhet (kr/invånare) i relation till liknande kommuner och riksgenomsnittet, vilket även indikerade den största nettokostnadsavvikelsen.

Vidare, hade Vetlanda den lägsta andelen invånare med LSS-insatser samt näst längsta antal beslutade LSS-insatser. Detta låga antal LSS-insatser gav upphov till en relativt låg grundläggande standardkostnad.

Den över lag höga kostnaden för LSS-verksamheten medförde ett relativt högt personalkostnadsindex jämfört med både liknande kommuner och riksgenomsnittet. När man tar hänsyn till dessa faktorer tillsammans med en hög kostnad för LSS-verksamheten, blir det tydligt varför Vetlanda hade ett särskilt gynnsamt utfall i utjämningsystemet i utjämningsår 2022.

Under perioden 2019-2022 steg nettokostnaderna för LSS-verksamheten mer i riket och bland liknande kommuner än i Vetlanda. I Vetlanda steg nettokostnaden endast med 1,7%, medan den på nationell nivå ökade med 11% och bland liknande kommuner med 13,6%. Detta reflekterades i en minskning av Vetlandas nettokostnadsavvikelsen från 6,6% till 3,8%. Som en följd minskade Vetlandas personalkostnadsindex med 7,2%, medan det var relativt oförändrat på riksnivå och steg med 2,3% i liknande kommuner.

Trots att antalet insatser i Vetlanda ökade med ungefär 10 %, låg det fortfarande under flera liknande kommuner och riket. Dessutom skedde denna ökning främst inom insatser med lägre kostnader än riksgenomsnittet, såsom daglig verksamhet. Dessutom var kostnaden för insatsen "vuxna i bostad med särskild service", som har den högsta påverkan i LSS-utjämningsunderlaget, markant lägre i Vetlanda än i riket. Dessa faktorer kan vara de främsta anledningarna till Vetlandas minskade position inom LSS-utjämningsystemet.

Har nämnden kvalitetssäkrat inrapportering av LSS-insatser och kostnader till RS och Socialstyrelsen?

Vår bedömning är att nämnden **till stor del** har kvalitetssäkrat inrapportering till RS och Socialstyrelsen av kostnader kopplat till LSS insatser.

Vår bedömning grundar sig i nedanstående iakttagelser:

Representanter från förvaltningen har noggrant beskrivit inrapporteringsprocessen för LSS-insatser och kostnader till RS och Socialstyrelsen. Denna process innefattar flera arbetsmoment och engagerar olika funktioner inom LSS-verksamheten, inklusive chefer, för att verifiera att siffrorna är korrekta före den slutliga inrapporteringen.

Förvaltningsledningen och ekonomifunktionen uttrycker trygghet och förtroende med inrapporteringsrutinen, och betonar en tydlig rollfördelning och ett effektivt samarbete mellan LSS-verksamheten och ekonomifunktionen. Det noteras dock att rutinen inte är formellt dokumenterad utan i stället överförs muntligt mellan berörda parter.

Trots en uttalad tillit till den nuvarande inrapporteringsrutinen för LSS-relaterade kostnader, ser vi behovet av en grundlig granskning av dessa kostnader i räkenskapsammandraget. Detta inkluderar särskilt analys av kostnadsfördelningen för gemensamma resurser såsom personal i samlokaliserade boenden enligt LSS och SoL, utgifter för hälso- och sjukvårdsteam, och kostnader för insatser som inte utförs av vård- och omsorgsnämnden. Ett sådant tillvägagångssätt säkerställer att alla direkta och indirekta kostnader relaterade till LSS-verksamheten korrekt inkluderas i RS.

Gällande rapportering av antalet pågående LSS-insatser till Socialstyrelsen per den 1 oktober, framhävs risken för felaktigheter och dess inverkan på LSS-utjämnings korrekthet. Exempelvis påverkas beräkningsunderlaget om insatser avslutas den 30 september eller påbörjas efter den 1 oktober, och endast insatser enligt LSS beaktas, utslutande de enligt SoL. Det har uppmärksammats att biståndshandläggare inom LSS inte alltid har full insikt i LSS-utjämningsystemet, vilket kan påverka LSS-utfallet. Därför är det viktigt att säkerställa att biståndshandläggare har adekvat kunskap om systemet och förstår faktorer som påverkar LSS-utfallet.

Bilagor

Bilaga A: Översikt över antalet LSS-insatser i Vetlanda per insatstyp 2019-2022.

Nyckeltal	Område	år 2019	år 2020	år 2021	år 2022
Personer med boende enligt LSS, andel (%) av totalt antal personer med insatser enligt LSS	Riket	39,6	39,7	40,0	40,2
	Liknande	38,8	40,9	41,2	40,6
	Vetlanda	36,2	35,9	32,1	31,7
Personer med boende enligt LSS, antal/10 000 inv.	Riket	30	30	30	31
	Liknande	30	31	31	32
	Vetlanda	26	27	25	25
Personer med daglig verksamhet, (%) av totalt antal personer med insatser enligt LSS (%)	Riket	50,6	51,7	52,0	52,8
	Liknande	52,8	56,3	56,5	55,7
	Vetlanda	51,5	53,1	53,3	59,3
Personer med personlig assistans enligt LSS, antal/10 000 inv	Riket	6	6	6	6
	Liknande	6	5	5	5
	Vetlanda	11	12	12	10
Personer med personlig assistans enligt SFB, antal/10 000 inv	Riket	15	14	14	13
	Liknande	14	14	13	13
	Vetlanda	12	12	12	12

Bilaga B: Översikt över antalet LSS-insatser i Vetlanda per insatstyp 2019-2022.

LSS insatser	år 2019	år 2020	år 2021	år 2022
Personlig assistans (PA) LSS	31	34	32	28
Personlig assistans (PA) SFB	34	32	32	34
Ledsagarservice	17	12	11	10
Kontaktperson	37	40	49	49
Avlösarservice	<3	<3	<3	<3
Korttidsvistelse	24	16	23	23
Korttidstillsyn	10	13	13	11
Barn i bostad med särskild service	<3	<3	<3	4
Vuxna i bostad med särskild service	68	71	64	65
Daglig verksamhet	101	111	113	131
Total antal insatser	326	333	341	357

Bilaga C

	Invånare med insatser enl. LSS, andel (%)			Nettokostnadsavvikelse LSS (%)			Nettokostnad funktionsnedsättning LSS och SFB, kr/inv			LSS-utjämning kommunen, kr/inv			Personalkostnadsindex			Grundläggande standardkostnad			Total antal insatser		
	år 2019	år 2022	DIFF	år 2019	år 2022	DIFF	år 2019	år 2022	DIFF	år 2019	år 2022	DIFF	år 2019	år 2022	DIFF	år 2019	år 2022	DIFF	år 2019	år 2022	DIFF
Vetlanda	0,71	0,80	13%	6,6	3,8	-2,8	6260	6369	1,7%	599	317	-47%	1,139	1,056	-7,3%	144	164	14,0%	325	358	10,2%
Riket (snitt)	0,75	0,76	1%	-1,0	-1,3	-0,3	5372	5965	11,0%	182	237	30%	1,030	1,029	-0,1%	188	212	13,0%	130496	130596	0,1%
Liknande (snitt)	0,78	0,81	4%	0,4	-0,9	-1,3	5371	6104	13,6%	79	405	414%	1,023	1,046	2,3%	151	174	15,1%	373	375	0,5%
Gislaved	0,72	0,74	3%	0,0	3,0		5420	6433	18,7%	197	455	131%	1,057	1,125	6,4%	156	167	7,3%	362	339	-6,4%
Karlskoga	0,83	0,87	5%	-0,9	-10,8	11,0	4965	5514	11,1%	-244	348	-243%	0,935	0,973	4,1%	165	197	18,9%	434	438	0,9%
Köping	0,77	0,73	-5%	9,3	5,5	-0,4	6327	6467	2,2%	532	308	-42%	1,165	1,142	-2,0%	132	143	8,2%	340	309	-9,1%
Ludvika	0,71	0,79	11%	-0,2	-0,1	-0,5	5292	6116	15,6%	63	788	1151%	1,061	1,053	-0,8%	136	169	24,0%	322	321	-0,3%
Mjölby	0,90	0,93	3%	-0,1	-1,5	14,0	5612	6088	8,5%	328	357	9%	1,050	1,008	-4,0%	151	179	18,4%	393	408	3,8%
Oskarshamn	0,80	0,84	5%	-1,7	-2,8	0,6	4953	5866	18,4%	-225	214	-195%	0,962	1,028	6,9%	145	162	12,3%	371	382	3,0%
Ystad	0,73	0,77	5%	-3,5	0,7	-1,2	5031	6242	24,1%	-100	363	-463%	0,931	0,994	6,8%	175	203	16,1%	388	427	10,1%

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients' most complex business challenges. To learn more about how Deloitte's approximately 225,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on [LinkedIn](#) or [Twitter](#).

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.